

Това *отвън* може да означава чужденци (фон Гайер и неговата дружина от немски – истински или набедени – тютюневи експерти в „Тютюн“, проникващи систематично в сред българския елит в разгара на Втората световна война, но принудени да видят и неща, които първоначално сякаш съвсем не ги и интересуват; немският лекар поручик Бенц и още редица други чужденци – Андерсон, Хиршфогел и пр. в романа „Поручик Бенц“, емоционално вписали се в София и в българската провинция в годините на Първата световна война, и т. н.). Но в случая с белетристиката на Димов *отвън* може да означава и новодошъл, новоприет или драматично проникнал в някаква относително стабилна социална среда, в някаква общност, в корпорация или в затворен елит (каквито са историите на Борис Морев спрямо „Никотиана“ – той я изучава с патоса на вярващ във възможността да се пренесат идеите на физиологията и върху социалната действителност спрямо затворения свят на най-богатите търговци на тютюн; или каквато е историята на Ирина спрямо света на Борис Морев). Тези непрекъснати превращения на външното във вътрешно са голямата способност на Димитър Димов непрестанно да постига ефекта на отстранението (нека използвам за пореден път знаменития неологизъм на руските формалисти, който напоследък бе относително сполучливо преведен на български като очудняване).

Ето един малък пример на такова очудняване: как поручик Бенц наблюдава добре познатото му любовно гнездо на съпругата си българка Елена след въобразената, но и не само въобразена, изневяра (появил се е французин, който, макар и по друг начин, е съзрял интимния кът). Цитирам:

„Бенц отиде най-напред в турската стая. Тя бе със спуснати завеси, полутъмна, с познатия странен и тежък дъх на ориган, към който сега се примесваше по-лекото благоухание на розите. Бенц почувствува отвращение. Диванът, килимите, възглавниците, съдовете върху ниската масичка и етажерките с наргилета, възбуждащото съчетание на тия червени и жълти цветове, на златни и сребърни блясъци, които, макар да бяха задушени в полумрака, уморяваха очите и ги караха да се